

PASTORIZACIJA BOLESNIKOVE OBITELJI

Uz opću pastORIZACIJU, postoji i specijalizirana pastORIZACIJA. U specijaliziranu pastORIZACIJU spada dobna, diferencijalna, staleška, i kategorijalna pastORIZACIJA. U kategorijalnoj pastORIZACIJI obrađuje se problem pastORIZIRANJA migranata, emigranata, turista, bolesnika i bolesnikovih obitelji. Svećenik pastoralac po svom zvanju određen je za druge, posebno za slabe, ugrožene, nevoljom pogođene. »Jahve me pomaza, posla me da radosnu vijest donesem ubogima, da iscijelim srca slomljena, da razveselim ožalošćene na Sionu i da im dadem vijenac mjesto pepela, ulje radosti mjesto ruha žalosti, pjesmu zahvalnicu mjesto duha očajna« (Iz 61, 1—3).

Gospodin je pastir

Cijelo Sv. pismo govori o Božjoj skrbi za dušu i tijelo čovjeka. Kao brižljivi otac Bog bdi je nad svakim pojedincem. On nas ne prepušta olujnoj sudbini nego se zauzima za nas. Dobro pozna narav čovjeka i svaku osobu napose. Čita naše namisli i prati naše pokrete. Psalmist pjeva: »Znani su ti svi moji putovi« (Ps 139, 3). Bog upravlja s nama i mudro nas vodi kroz povijest: »Pravim ih putem povedi da stignu ka gradu naseljenom« (Ps 107, 7). On se brine za nas: »On ti od propasti čuva život« (Ps 103, 4). On pazi da se ne spotaknemo o kamen: »Neće dati da ikada posrne pravednik« (Ps 55, 23). Štoviše, On nas ljubi: »Al' ljubav Jahvina vječna je nad onima što ga se boje« (Ps 103, 17).

Isus svojim dolaskom na svijet zorno očituje Očevu skrb za nas. Njemu je stalo do svakog čovjeka, svake dobi, svake prilike i neprilike u čovječjem životu. Dječicu okuplja: »Pustite dječicu i nemojte im priječiti da dođu k meni...« (Mt 19, 14). Oživljuje sina jedinca majke udovice: »Mladiću, tebi govorim, ustani!« (Lk 7, 14). Uskrisuje Jairovu kćer: »Pošto istjera narod, uđe, uze je za ruku i djevojka ustade« (Mt 9, 25). Siti gladne »Žao mi je naroda jer već tri dana stoje sa mnom, a nemaju što pojesti« (Mk 8, 2). Tješi ožalošćene: »Blago vama koji sada plačete, jer ćete se smijati!« (Lk 6, 21).

Isus se na poseban način zauzima za bolesne i slabe. Očito su njegove simpatije na njihovoj strani. Sva četiri evanđelista o tome svjedoče. Oni ističu da je Isus liječio svaku bolest i svaku nemoć u narodu (Mt 4, 24). Bolesnici su k njemu hrlili gdje god se on nalazio (Mk 3, 10). On je sve liječio, premda su bili mnogi i s različitim bolestima (Mk 1, 35). Preko bolesnih Isus je pastORIZIRAO i predobivao zdrave. Zgoda sa satnikom i

njegovim slugom lijepo to pokazuje. Slugu je ozdravio, a satnikovo srce osvojio (Mt 8, 5—10). Svako ozdravljenje bolesnog ujedno je bio i navještaj Radosne vijesti zdravima. U prvom redu onima koji su bolesniku bili najbliži po krvi ili prijateljstvu. Zato je Isus, ozdravljajući bolesne, poučavao i pastorizirao zdrave. »Čuvši to zadivi se Isus i reče onima koji su išli za njim...« (Lk 7, 9). Mnogi su se pak divili i slavili Boga »gledajući kako su nijemi progovorili, kljasti ozdravili, hromi prohodali, slijepi progladali« (Mt 15, 31).

Pojam i važnost pastorizacije bolesnikove obitelji

Krist je prije svoga povratka k Ocu povjerio Crkvi da nastavi s navještanjem Vesele vijesti svima, posebno bolesnima, slabima, ožalošćenima. Crkva je tu zadaću prihvatila pa se zauzima i brine za bolesne već od početka, a bolesnikove najbliže knijepi, bodri, tješi i pastorizira.

Dok govorimo o pastorizaciji bolesnikâ i njihovih obitelji, moramo imati na umu pojam pastorizacije uopće. To je konkretni, praktični dušobrižnički rad među katoličkim vjernicima i na jednom određenom području. Crkva danas uočava potrebu pastorizacije obitelji, posebno pastorizaciju bolesnikove obitelji. U odnosu na opću pastorizaciju, pastorizacija bolesnikove obitelji sužava se i svodi na dušobrižnički rad među članovima bolesnikove obitelji. Crkva je uvijek svojim vjernicima i svećenicima preporučivala bolesnike. Pohod bolesnicima ubraja se u djela tjelesnoga milosrđa. Krist je apostolima izričito zapovjedio: »Bolesne liječite...!« (Mt 10, 8). To se odnosi na sve vjernike i svećenike. Svi smo naime po krštenju uključeni u Mistično tijelo Kristovo. Tim primamo obavezu međusobnog podpomaganja, kao udovi u jednom tijelu. »Stoga, ako jedan ud nešto trpi, s njime trpe svi udovi« (1 Kor 12, 26). Svi udovi treba da postanu Kristu slični, da s njime trpe, umiru i uskrsnu, da bi na kraju kraljevali s njime (usp. Fil 3, 21; 2 Tim 2, 11; Ef 2, 6; Kol 2, 12).

Napredkom medicine i medicinske tehnike bolesnicima se pomaže sve više i sve bolje. Opća humanizacija svijeta ide zatim da se pomogne slabima, bolesnima. Međutim, njihovim najbližima, članovima njihove obitelji, koji doduše nisu na križu, ali su pod križem, pomaže se mnogo manje. Ipak i oni pate, premda su njihove patnje duševne naravi, i moraju udovoljiti velikim i raznolikim potrebama bolesnika: smoći vremena, matenjalskih i medicinskih sredstava za njih.

U velikim potrebama i poteškoćama bolesnikovi najbliži postaju otvoreniji Božjoj riječi. Budući da su starci ujedno i najčešći bolesnici, onda su članovi njihovih obitelji zreli, odrasli ljudi, možda upravo u dobi od 35 do 50 godina, a ta je dob najtvrdi orah za pastoriziranje. To je generacija trijezna, superiorna, ovozemaljski grijentirana, ekonomski zainteresirana, zabrinuta za društveni ugled, odgoj i školovanje djece. Uglavnom bez religioznih preokupacija, najmanje prakticira vjeru, prema Crkvi

suviše kritična. To je, kako kažu, »areligiozno doba« čovječjeg života. Za Crkvu jednostavno nemaju vremena. Nerijetko su to djeca roditelja vjernika. U vjeri odgojeni i odrasli, ali otišavši iz očinskog doma i Crkvu su zaboravili.

Bolest roditelja ili ukućana, rodbine i prijatelja, vraća ih kući i pruža priliku da se opet vrate vjeri i Crkvi. S takvima, koji samo povremeno dolaze bolesniku, kao i s onima koji su stalno uza nj, svećenik treba uspostaviti kontakt. To se najlakše postiže posjećivanjem bolesnika. Bolesnik će spontano poslužiti kao most između svećenika i svoje obitelji. Uspostavljen kontakt već je uspjeh. Početak je najteži. Prvi kontakti su teški, znaju biti i neugodni, ali su nezaobilazni.

Jedna okolnost pastoralcu ide u prilog. Bolest i bolesnik u kući sami po sebi tjeraju na razmišljanje. Slabost, bremenitost života, krhkost zemaljskog postojanja, zgodna su platforma za početak razgovora. Ako svećenik pozna bolesnika, neće propustiti priliku da članovima obitelji spomene bolesnikove vrline: dobrohotnost, ljubaznost, strpljivost, pouzdanje u Boga. Tim se stječu simpatije ukućana. Ako pak svećenikov posjet iznenađuje obitelj, moglo bi se odmah na fin i prikladan način razjasniti svrha posjeta.

Svećenik ne dolazi kao glasnik skore smrti, kako mnogi misle. Naprotiv, on samo učestvuje u sveobuhvatnijoj Kristovoj skrbi za čovjeka po sakramentima primjerenim uzrastu i dobi života. Na početku krštenje, u razvoju krizma, u potpunoj zreloj dobi ženidba ili svećenički red, u slabosti bolesničko pomazanje, te sakramenti ispovijedi i pričesti kao lijek i hrana kad god su potrebni. Bolesnik je u kući momenat i prilika u kojoj se ne bi smjelo zanemariti naviještanje Radosne vijesti bolesnikovoj obitelji, ukućanima i rodbini. Propustiti tu priliku zbog nekoga drugog posla, bilo bi zastajenje i uzmicanje pred problemom.

Karl Rahner nalazi krivnju Crkve u njenom zaostajanju za zahtjevima vremena, u nedostatku za potlačene i u vezanosti na moćne (usp. OŽ, br. 1/1979, str. 26). Tako je Crkva donekle svojom krivnjom izgubila i jedne i druge. Taj se prigovor nama ne bi smio ponoviti na relaciji pastorizacije: mladi-stari, zdravi-bolesni, bolesnik i njegova obitelj. Naime, trka u pastoriziranju mladih postala je upadna i znakovita. Bez sumnje, treba posvetiti brigu i mladima. Rukovoditi se stvarnim potrebama, a ne sklonostima i simpatijama, iako je simpatičnije pastorizirati one od 16, 17 nego one od 60 ili 70 godina.

Poziv Koncila i papa našega vremena

Koncil poziva svećenike da skrenu svoju pozornost na najpotrebnije, a među takve spadaju i članovi bolesnikove obitelji: »Premda su prezbiteri obavezni prema svima, ipak su im na poseban način povjereni siro-

mašni, slabi...» (PO 6). Na drugom mjestu Koncil upozorava svećenike: »Neka znadu da se posebno sjedinjuju s Kristom koji trpe za spas svijeta oni koje tišti siromaštvo, slabost, bolest, i različite nevolje...» (LG 41).

Pape našega vremena također uočavaju i naglašavaju potrebu posebne zauzetosti za bolesnike i njihove najbliže. Ivan XXIII., Pavao VI i Ivan Pavao II. prve svoje izlaske iz Vatikana koriste za posjete bolesnicima. Pavao VI. veliku pažnju posvećuje obitelji otegot i kasnije ubijenog Alda Mora. Ivan Pavao I. u svom prvom govoru 26. kolovoza 1978. ističe: »Poseban pozdrav upućujem svima koji u ovom životu trpe, bolesnicima, robijašima, progonjenima« (*Betanija*, br. 3/1978). U prvom susretu s vjernicima na trgu sv. Petra, Ivan Pavao II. je rekao: »S posebnim poštovanjem gledam na one slabije, siromašne, bolesne, opterećene brigama, ožalošćene. Želim već u prvom času naše pastoralne službe posebno ovima otvoriti svoje srce. Nemate li vi, braćo i sestre, u vašim tegobama udjela u trpljenju našega Gospodina i Otkupitelja, te ga na stanovit način ne upotpunjujete? Nedostojni nasljednik svetoga Petra, koji bi htio otvoriti 'neistraživo bogatstvo Kristovo', treba hitno vašu pomoć, vašu molitvu, vaše predanje i vašu žrtvu« (*Betanija*, br. 5/1979.). U istom govoru Papa upućuje pastoralne radnike kako će postupiti s onima koji su najviše pogođeni u ovom životu: »Tko hoće biti dobar tješitelj, taj mora prije svega znati da pravu utjehu ne predstavljaju lijepe i kićene riječi, nego ljubav i iskreno suosjećanje. A to ostvarujemo onda 'kad se radujemo s onima koji se raduju i plačemo s onima koji plaču'« (*Betanija*, br. 3/1978).

Pastorizacija po Kristovu primjeru

Pastoralac će, kao dobar dijagnostičar, kroz susrete s bolesnikom i s onima oko njega ispitati duhovno stanje svih članova obitelji. Dok bolesnika pomaže sakramentima kao lijekom, njegovu će obitelj preventivom čuvati od »zaraze«, te pastoriziranjem podupirati i jačati na putu rasta i napretka u vjeri utvrdivši duhovnu razinu i raspoloženje prema vjeri članova bolesnikove obitelji, postupat će s njima po Kristovu primjeru. Papa Ivan Pavao II. bolesnike naziva kapitalom Crkve i najbližijima Kristu patniku. Krist je raspet na križ. Bolesnik je »raspet« na postelju. Oni oko bolesnikove postelje, a to su u prvom redu članovi njegove obitelji, rodbina, prijatelji i znanci, slični su onima pod Kristovim križem.

Arnold Bittlinger u svojoj knjizi *Biblische Seelsorge* one pod križem, prema Lukinu evanđelju (23, 33—49), svrstava u pet grupa. Svaka grupa sa svojim stavom i ulogom. Slična je situacija, ako se dobro promotri i dublje pogleda, uz bolesnikovu postelju. Pod Isusovim križem su bili: vojnici, židovski narod, vođe židovskog naroda, s Kristom naspreti razbojnici i prijatelji Isusovi. Ni jedan od tih »pet grupa« pod križem nije

izmakla Kristovu pogledu. Imao je riječ za svakog od njih. Izvrstan je to primjer pastoralnom radniku u pastoriziranju onih oko bolesnika, »raspetoga na postelji«.

Tu su *vojnici*. Zar uz postelju bolesnika može biti i takvih? Može. To su oni koji obavljaju svoju dužnost preko volje i samo zato jer je dužnost. Čekaju da što prije završi njihova služba, da »raspetome« bolesniku dođe kraj. S njima se ne može bogzna što poduzimati u pastoralnom pogledu. Ali po Kristovu primjeru možemo za njih moliti: »Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine!« (Lk 23, 34).

Drugi predstavljaju *židovski narod*. To su zavedeni i izgubljeni. Ne znaju se ispravno orijentirati u datoj situaciji. Ne znaju pomoći bolesnoga niti u duhovnom niti u tjelesnom pogledu. Jedanput su zlovoljni i psuju, drugi put kukaju i plaču. Njima su često na ustima riječi: »I Bog ga je zaboravio. Trebao ga je već davno uzeti«. Slabi su i povodljivi. Mnogo im znači dobar primjer, konkretan i praktičan. Doimlju ih se pozitivni primjeri u sličnim situacijama. Spremni su slušati. Potrebno im je dati do znanja da bolesnik u kući nije prokletstvo nego blagoslov. Bolesnika, njegove žrtve i molitve, treba Bog, treba Crkva i narod, treba i sama obitelj. Upravo kao što je i velika obitelj čovječanstva bila potrebna Kristova razapinjanja. Stoga im je potrebno pokazati smisao žrtve. Bez trpljenja nema uspjeha ni na jednom području. Tek uz žrtve marljivih učenjaka znanost ide naprijed. Bez žrtve heroja, nema slobodne domovine. Žrtva jednoga, blagoslov je drugima. Oni to teško shvaćaju. Upravo zato što teško shvaćaju dati momenat, Krist takvim skreće pozornost sa sebe na njih same: »Ne plačite nada mnom, nego nad sobom plačite i nad djecom svojom« (Lk 23, 28).

Zatim su *vođe židovskog naroda*. Oni koji problem prebacuju na drugoga. Isusa šalju Pilatu, strancu. Njima su slični oni koji bolesnika bez dovoljna razloga šalju u bolnicu ili u dom umirovljenika, ako se radi o starcu. Predaju ga u tuđe ruke, pa što mu bude. S njima nije baš lako. Kod njih nedostaje zdrava ljudska podloga, bez koje je nemoguća kršćanska nadgradnja. Oni uviđaju pozitivne strane bolesti i bolesnika, ali ih ne prihvaćaju. Po njima je svačije trpljenje kazna za osobni grijeh. Tako usput sebe opravdavaju. Zdravi smo, dakle pravedni. Opravdavaju se i pokrivaju čak Biblijom. Adama i Evu snašla je kazna radi grijeha. Izrael ispašta svoj grijeh u egipatskom ropstvu i babilonskom sužanjstvu te u bijegu kroz pustinju.

Ne domišljaju problem do kraja. Do toga ih treba tek dovesti. Nije li Izrael u spomenutim iskušenjima bio najbliži Bogu? I konačno se svaki put Božjom pomoću izbavlja od tih iskušenja, a ne vlastitom snagom.

S Kristom *raspeti razbojnici*. Jedan od njih vidi vlastitu krivicu u mukama raspeta Pravednika. Stoga je on spreman na sve. S pravednim Patnikom suosjeća, a s njim i patnju dijeli. Ne može mnogo pomoći, ali je otvoren i raspoložen primati. Uz bolesnika su slični desnom razbojniku

oni koji su strpljivi i jaki u kušnji. Oni su otvoreni našoj riječi. Stoga se s njima »isplati« raditi. Njima je upućena Kristova riječ: »Još ćeš danas biti sa mnom u raj« (Lk 23, 43). No, uz bolesnikov krevet ima i onih koji su poput razbojnika s lijeve strane. Oni pate, ali preko volje. Ne prihvaćaju ni svoju ni tuđu patnju. Oni samo prigovaraju i proklinju. Takvih je bilo i u Starom Savezu. Jobova je žena govonila: »Zar si još postojan u neporočnosti? Prokuni Boga i umri!« (Job 2, 9). Za takve trebamo moliti. Molitva Leona Bloy kao da je najprikladnija za takve prilike: »Gospodine, daj da shvatim zašto ljubiš one koji te razapinju, a razapinješ one koji te ljube?«

Kristovi prijatelji i sljedbenici. Oni su uz Raspetoga već prije razapinjanja. Suosjećaju s njim. Mole snagu za sebe i za njega. Pritješnjeni, ali puni pouzdanja mole s Kristom: »Bože moj, Bože moj! Zašto si me ostavio?« (Mt 27, 46). Oni su potpuno otvoreni Božjoj riječi i pouci. Osjećajući vlastitu nemoć, ali i Božju snagu u svojoj slabosti. Potrebni su naše pomoći i podrške negoli pouke. Zanimljivo je da, prema Sinopticima, Raspeti na knižu njima nije rekao ni riječi.

Jasnu nadopunu toga nalazimo kod Ivana. Između onih koji najdublje suosjećaju s Raspetim, koji supate s njime, koji suotkupljuju svijet s njime, nalazi se Marija, Majka Isusova. Ona je uzor svima koji pate zajedno s drugima. Član je najužeg kruga Patnikove obitelji. Mariju supatnicu pod križem Krist predaje učeniku, svećeniku, apostolu Ivanu: »Evo ti majke« (Iv 19, 27). Preko Ivana predao ju je za majku svima nama, posebno nama svećenicima. Kao da je Krist s time htio nama svećenicima predati sve one koji pate i one koji s njima supate, tj. obitelji bolesnika, da se za njih brinemo. Mi bismo ih trebali rado prihvatiti kao što je Ivan prihvatio Isusovu Majku. Mogli bismo uvjeravati sebe i njih da su nam upravo kao patnici i kao supatnici jako potrebni. U to nas uvjerava apostol Pavao kad kaže: »Ne može oko reći ruci: 'Ne trebaš mi' ili pak glava nogama: 'Ne trebate mi'. Štoviše, najpotrebniji su oni udovi koji se čine najslabiji« (1 Kor 12, 21—22).

Ivan Pavao II. u svojim govorima često spominje patnike i njihove supatnike. Poziva ih na suradnju u spasavanju svijeta, ali ne zaboravlja napomenuti da bi i njima trebalo posvetiti dobar dio našega pastoralnog zalaganja.

Pastorist i pastoralac Leo Trese u svom dnevniku, koji je napisao prije II. vatikanskog koncila, piše kako bi naši pastoralni priručnici trebali imati popis svećeničkih djelatnosti po važnosti. Odmah pri vrhu te liste, i to uz opasku »nužno potrebno«, morala bi stajati briga za bolesne i njihove obitelji, njihove najbliže. Zatim katehizacija, propovijedanje, okupljanje zajednice itd. Prema njemu, skrb za bolesnike i njihove obitelji najisplativiji je pastoralni trud. Malo koji svećenički rad vjernici cijene

kao brigu za one koji trpe. Na temelju svoga osobnog iskustva, on smatra da taj napor donosi svećeniku najviše zadovoljstva i uspjeha, najviše obraćenja i krštenja.

Snalaženje u konkretnim prilikama

Inventivni i dobri pastoralci uvijek su znali otkrivati nova polja pastoralnog rada, te ispitivati nove putove u pastoralnom djelovanju. Crkva, koja iza sebe ima dugovjeku praksu, napominje i opominje kako djelovati u određenom vremenu i prostoru. Ona nas uči razpoznavati znakove vremena i prema njima usmjeravati svoj rad.

Pastorizacija bolesnikove obitelji upravo je naduhnuće pastorizacije na nekim područjima. Činjenica je da iz otočkih župa koje su odvojene od komunikacija, i uopće iz perifernih župa, mlađi svijet odreda seli u gradove, u turistička i industrijska mjesta, a i u inozemstvo. Starci, bolesnici, nesposobni bilo koje vrste, ostaju jedini čuvari starih ognjišta. Svećenik među njima osjeća se osakaćenim u pastoralnom radu. Djece sve manje, a mladeži nikako, jer pođoše »trbuhom za kruhom«. Škole se zatvaraju ili, zbog nedovoljnog broja učenika, jedva opstoje. Radi školovanja često i osnovci odlaze u gradove ili veća mjesta. S preostalim, možda vrlo malim brojem djece, svećenik ne zna što započeti ni dokle ići. Svećeniku su u takvoj sredini starci i bolesnici jedina pastoralna preokupacija. Andrić bi rekao da takav svećenik radi među mrtvima koji nisu još pokopani. Ako još godinama ostaje u takvom mjestu, njegova revnost i nehotice zahiruje. Propovijedi mu postaju šture i improvizirane, jer živi pod dojmom da ionako nema komu govoriti. Liturgijski se čini obavljaju nepripravno i na brzinu, jer misli da se »bakice ne mogu popraviti ni pokvariti«. K tome još nadode i »potreba za odgovarajućim društvom«, zbog čega često izbiva iz župe. Tako cjelokupni pastoral zapada u nemilo mrtvilo.

Teško je naći gotovo rješenje o takvoj situaciji. Čini se da ga treba tražiti u pastoriziranju bolesnika i starih osoba i njihovih obitelji, bilo onih stalno prisutnih, bilo onih koji dolaze samo povremeno posjetiti svoje stare i bolesne roditelje, prijatelje i znance. Mnogi su pastoralci preko djece došli do njihovih roditelja. Čini se da bolesnici mogu još bolje poslužiti kao most do članova njihovih obitelji. Trebamo samo naći sebe u zadaći kršćanstva. Ne dangubiti plaćući nad onim kako jest, nego radije oznojan ići dalje.

U nastojanju i pastoriziranju bolesnikove obitelji izvrsne saveznike možemo naći u samim bolesnicima. Oni mogu učiniti mnogo svojom riječi, molitvom i žrtvom. Što ne može revnost i spretnost svećenika, poduprijet će molitve trpečih članova Mističnog tijela Kristova.

27. svibnja 1979. papa Ivan Pavao II. susreo se s djecom članova katoličke akcije. Na jednom plakatu djeca su napisala: »Krist nas voli papinim srcem«. Ako naši bolesnici, starci, patnici i njihove obitelji osjete da ih Krist voli župnikovim srcem, bit će nam to najbolja nagrada za uloženi trud. Uostalom, rečenica kojom često tješimo druge, neka ovog puta bude i nama na utjehu: »Trpljenje je prolazno, a pretrpljeno je neprolazno«.

L i t e r a t u r a :

L. TRESE: **Auch ein Mensch**, Paulus Verlag, Recklinghausen 1952.

V. SCHURR: **Seelsorge in einer neuen Welt**, O. Müller Verlag, Salzburg 1957.

H. MADINGER: **Lebenskunde. Sind Opfer noch modern?** Wiener Dom-V. 1966.

Ž. BEZIĆ: **Pastoralni radnik** (ciklostil), Split 1969.

Ž. BEZIĆ: **Pastoralna služba**, Split 1971.

A. BITTLINGER: **Biblische Seelsorge**, Schloss Craheim, Tonbandnachschriften.

T. BLIEWEIS: **Briefe der Hoffnung**, Wien 1972.

J. GELINEAU: **Pastoralna teologija liturgijskih slavlja**, KS, Zagreb 1973.

PROBST-RICHTER: **Heilssorge für die Kranken**, Herder-V., Freiburg im Br. 1975.

GENEWEIN-SPORKEN: **Menschlich pflegen**, Patmos-V., Düsseldorf 1976.

O. STARY: **Wir können dem sterbenden helfen**, Verlag Styria, Graz-Wien-Köln 1976.